

Jutlus Nõos P, 14.07.19 kell 11.00, 4. pühapäev post *Trinitatis*

Lektsioonid: Jn 3:1–5, 10; 4:1–11; Rm 14:7–12

Jutlus: Lk 6:36–42

Laulud: 132 (1–5); 314 (1–4, 5); 438 (1–3); 271 (1–4)

Olge armulised, nagu teie Isa on armuline! Ärge mõistke kohut, ja ka teie üle ei mõisteta kohut! Ärge mõistke hukka, ja ka teid ei mõisteta hukka! Andke andeks, ja teile antakse andeks! Andke, ja teile antakse – hea, tihedaks vajutatud, raputatud, kuhjaga mõõt antakse teie rüppe, sest selle mõõduga, millega teie mõõdate, mõõdetakse teile tagasi.” Aga ta rääkis neile ka tähendamissõna: „Ega pime suuda pimedat juhtida teel? Eks nad mõlemad kuku auku? Ei ole jünger õpetajast üle, aga iga koolitatu on samasugune nagu ta õpetaja. Aga miks sa näed pindu oma venna silmas, palki iseenese silmas aga ei märka? Kuidas sa võid oma vennale öelda: Vend, lase ma tõmban välja pinnu, mis on su silmas! ja ise ei näe palki oma silmas? Sa silmakirjatseja, tõmba esmalt palk oma silmast, siis sa näed tõmmata välja pindu, mis on su venna silmas!

Kuuldud kirjakoht meenutas meile mitmeid eetilisi nõudeid, mille järgi inimene peaks maailmas elama: ärge mõistke kohut (vähemalt ilma piisavate tõenditeta); ärge mõistke inimest hukka; andke andeks; andke abivajajale pigem rohkem kui vähem; ärge järgige inimeste üle otsustamisel neid, kellest teate, et nad on eksiõpetajad; ärge tehke maha oma õpetajaid, kellelt olete juhatus saanud, et nükaugale jõuda; ärge süüdistage ligimest ennatlikult.

See kõik võib niimoodi siin kirjas seista, kuid inimene oma loomu poolest ju ei soovi, et talle korraldusi jagatakse, eriti neid, mis kuuluvad eetika valdkonda.

Siiski on ju olemas mingid mehhanismid, mille abil inimest sundida eetilisi nõudeid järgima. Mina vaatlen tänases jutluses neist nelja: seadused, kombes, au ja eeskuju.

Kõigepealt seadus kui kõrgeima (riigi)võimuorgani poolt kehtestatud õigusnorme sisaldav dokument või selles kirja pandud juhised. Seadus on ühiskonna või kogukonna elu alus ja see võimaldab hoida korda. Seadust peavad ühtviisi täitma kõik ühiskonna või kogukonna liikmed ja kui nad seda ei tee, siis tuleb neid karistada.

Niimoodi toimivad suuremal või vähemal määral kõik riigid, sh ka Eesti Vabariik. Kes seadust rikub, see aga vastutusele võetakse. Kuid samamoodi toimus ka vanatestamentlik teokraatne ühiskond: Jumala antud seadusi pidid järgima kõik ja kui nad seda ei teinud, siis karistas Jumal või Jumala nimel inimesed ise.

Näiteks ei tohi ilma kohtuta kedagi hukka mõista ja kohtus peavad olema nii süüdistatava kaitsjad kui süüdistajad, et oleks tasakaal. Kedagi ei tohi ka süüdlaseks pidada enne süüdimõistvat kohtuotsust jne.

Kuid nagu me teame, pole seadus inimeste südamesse kirjutatud ja seadus on inimeste suhtes alati teatud piirini vägivaldne. Inimene pigem väldib seadust, kui selleks on võimalust ja kui talle on see kasulik.

Edasi sunnivad inimesi eetilisi nõudeid järgima kombes. Neid võib nimetada ka kirjutamata seadusteks. Näiteks tüli puhul annab targem pool järele, sest muidu võib asi viia kurbade tagajärgedeni. Abivajajale on kombeks appi minna, ehkki ükski kirjutatud seadus seda ei sätesta.

Kombeid antakse edasi põlvest põlve. Need on eri kultuurides mingil määral erinevad, kuid on ka selliseid kombeid, mis kehtivad vist kõigis kultuurides: nt kui sa teed head, siis tehakse head ka sulle.

Kolmandaks sunnib inimesi eetilisi nõudeid järgima au. Vahel on asju, mida kirjutatud ja kirjutamata seadused ei nõua, kuid seda nõuab inimese sisetunne või hea nimi. Meie kirjakohtas toodud näiteid silmas pidades võiks auga seostada loobumist järgida kedagi, kellest on teada, et ta ei juhi inimesi õigesti – isegi kui selline järgimine on järgijale kasulik. Või siis võiks auküsimuseks pidada lugupidamist oma õpetaja vastu, ka siis kui endise õpilase seisukohad erinevad õpetaja omadest. Nt poliitilistes otsustustes tuleb järgida oma sisetunnet ja mitte teha seda, mis on parajasti kombeks.

Ja neljandaks sunnib inimesi eetilisi nõudeid järgima eeskuju. Eeskuju on sarnane kommetega, kuid siiski seotud mingi konkreetse inimesega. Meid õpetavad ju eetilisi nõudeid järgima meie vanemad ja õpetajad. Oluline on meie kodune kasvatus ja meie koolitus. Ega siis ilmaasjata pole kooliharidus inimkonna ajaloos, eriti meie rahva ajaloos nii olulist rolli mänginud. Haridus – kas siis kodunt, koolist või elukoolist saadu – teeb meid tuttavaks eeskujudega lähemalt ja kaugemalt nii ajaloos kui geograafiliselt. Arvan, et kõigil noortel inimestel on oma eeskujud, kelle järgi oma eetilisi tõekspidamisi kujundatakse.

Siiski on kõik eelnimetatud mehhanismid, mille abil sundida inimesi eetilisi nõudeid järgima n-õ inimlikud (Jumala antud seadused, millest loeme VT-st, on küll Jumala antud, kuid ka nende vahendajaks ja kontrollijaks olid inimesed – algul Mooses, hiljem Aaroni soost preestrid). Seadusi mõtlevad reeglina välja inimesed ja neid kontrollivad samuti inimesed. Kombeid annavad üksteisele üle inimesed. Autunne tuleb inimese seest. Ja eeskujud on samuti kahjuks ainult inimlikud.

Kuid inimene on loomult patune. Ja seepärast ei saa inimest viimselt sundida eetilisi nõudeid täitma mitte ükski inimlik mehhanism. Patt rikub tasapisi head kavatsused, mis seaduste, kommete, au ja eeskujuga kaasas käivad. Ning võib juhtuda – enamasti juhtubki –, et eetiliste nõuete järgmine muutub formaalseks ega pole viimselt kellelegi kasulik. Sünnib tüli, solvumist, vägivalda ja muid inetuid asju.

On siiski üks mehhanism, mis aitab eetiliste nõuete täitmisel patust hoiduda. Ja see on Jumala enda eeskuju.

Meie kirjakoht algab üleskutsega: „Olge armulised, nagu teie Isa on armuline!“ See annabki kõigile neile Jeesuse esitatud eetilistele nõuetele aluse. Ps 103:8: „Halastaja ja armuline on Issand, pikameelne ja rikas heldusest.“

Inimene peaks eetilisi nõudeid täitma mitte seepärast, et kusagil on kirjutatud või kirjutamata seadused, et seda nõuab tema sisetunne või kutsub üles inimlik eeskuju, vaid seetõttu, et Jumal on neid enne täitnud.

Võib ju küsida, kust me teame, et Jumal on täitnud eetilisi nõudmisi? Vastus on: me loeme seda Piiblist. Jumal tuleb ju inimesele mitmel pool ja kombel vastu. Meenutagem kasvõi suurejoonelist kahekõnet Aabrahami ja Issanda vahel Soodoma ja Gomorra pääsemise küsimuses 1Ms 18. Jumal tuleb inimesele pidevalt vastu, vaatamata sellele, et inimene pole täitnud Jumala ootusi. Sellest loeme pea igal VT leheküljel.

Jumal tuli aga inimesele ülimalt vastu oma Poja Jeesuse Kristuse ristisurma läbi. Täna jutluse kontekstis võib öelda, et Jeesuse Kristuse tulek maailma ja Tema surm Kolgata ristil väljendaski Jumala ülimalt halastust ja armulikkust inimeste vastu. Inimene polnud väärt, et Jumal tema eest sureks. Ja siiski see juhtus.

Ning just seetõttu tuleb inimesel nüüd, pärast Jeesus Kristuse osutumist Jumala Pojaks täita eetilisi nõudeid ainult seetõttu, et Jumal on neid enne täitnud ja Jeesus on neid oma elu ja surmaga kinnitanud. Ärgem mõistkem kohut, sest Jeesus ei mõistnud kellegi üle kohut peale selle maailma vürsti – kuradi! Ärgem mõistkem hukka, sest Jeesus seda ei teinud! Andkem andeks, sest Jeesus andestas koguni oma surmajaile!

Võib-olla küsib mõni nüüd aga seda, kuidas käituda meie tänase kirjakohta teise poolega, kus Jeesus kõneleb tähendamissõnu? Tõlgendasin neid mäletatavasti nii: ärge järgige inimeste üle otsustamisel neid, kellest teate, et nad on eksiõpetajad; ärge tehke maha oma õpetajaid, kellelt olete juhatust saanud, et niikaugele jõuda; ärge süüdistage ligimest ennatlikult.

Kust me võime teada, kas keegi on pime või nägija? Kust teame, et meie õpetajad on õpetanud õigeid asju? Kuidas näeme, et meie silmas on tegelikult palk, st meie enda vaateviis pole õige?

Seda kõike õpetab meid tegema Püha Vaim, kelle Jeesus on saatnud pärast oma taevaminemist oma maisele kogudusele. Võib öelda koguni nii, et põhjus, miks meil on üleüldse tahtmist ja jõudu oma elus eetilisi nõudmisi õieti täita ja neist mitte kõrvale hiilida, on Pühas Vaimus. Tema annab meile südamesse väe, millega seda suudame.

Ja millest me teame, et meid juhib Püha Vaim? Paulus ütleb 1Kr 12:3: „Seepärast ma teatan teile, et ükski, kes Jumala Vaimus räägib, ei ütle: „Neetud olgu Jeesus!“ ning ükski ei suuda öelda: „Jeesus on Issand!“ muidu kui Pühas Vaimus.“ Kui me oma elus Jumalat austame ja nimetame Jeesust oma

Jumalaks, siis kõneleme Pühas Vaimus ja võib loota, et me suudame täita ka eetilisi nõudeid, mis muudavad inimese elu elamisväärseks.
Aamen.